

พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๓)

พ.ศ. ๒๕๓๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕

เป็นปีที่ ๔๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๓๕”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา ๕ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจ
จานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๘๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไข
เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.
๒๕๔๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๘๘ ในกรณีที่มีการชี้สองสถาน เมื่อคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงค์ที่จะอ้างอิงเอกสาร
ฉบับใดหรือคำเบิกความของพยานคนใด หรือมีความจำนงค์ที่จะให้ศาลตรวจบุคคล วัตถุ สถานที่ หรือ

อ้างอิงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้ง เพื่อเป็นพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นต่อศาลก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ซึ่งบัญชีระบุพยานโดยแสดง เอกสารหรือสภาพของเอกสารที่จะอ้างและรายชื่อ ที่อยู่ ของบุคคล วัตถุ หรือสถานที่ซึ่งคู่ความฝ่ายนั้น ระบุอ้างเป็นพยาน หรือขอให้ศาลไปตรวจ หรือขอให้ตั้งผู้เชี่ยวชาญ แล้วแต่กรณี พร้อมทั้งสำเนา บัญชีระบุพยานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นมารับไปจากเจ้าพนักงานศาลก่อน วันชี้สองสถานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ในกรณีที่ไม่มี การชี้สองสถาน ให้ยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมทั้งสำเนาตามวรรคหนึ่งก่อนวันสืบ พยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ก่อนระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบุพยานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วแต่กรณี สิ้น สุดลง ถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นคำแถลงขอระบุพยานเพิ่มเติม ต่อศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมและสำเนาบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมดังกล่าว

เมื่อระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบุพยานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วแต่กรณี ได้สิ้น สุดลงแล้ว ถ้าคู่ความฝ่ายใดซึ่งได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้แล้ว มีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่า ตนไม่สามารถ ทราบได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบเพื่อประโยชน์ของตน หรือไม่ทราบพยานหลักฐาน บางอย่างได้มีอยู่ หรือมีเหตุอันสมควรอื่นใด หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดซึ่งมิได้ยื่นบัญชีระบุพยานแสดงให้ เป็นที่พอใจแก่ศาลได้ว่า มีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานตามกำหนดเวลาดังกล่าวได้ คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานเช่นว่านั้นต่อศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยาน และสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษาคดี และถ้าศาลเห็นว่า เพื่อให้การวินิจฉัย ชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็น เป็นไปโดยเที่ยงธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้น ก็ให้ ศาลอนุญาตตามคำร้อง ”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา ๕๐ ในกรณีที่มีการชี้สองสถาน ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารเป็นพยานหลักฐาน เพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตนตามมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่งและวรรคสาม ยื่นต่อศาลก่อนวัน ชี้สองสถานไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ซึ่งสำเนาเอกสารนั้นในจำนวนที่เพียงพอสำหรับศาลหนึ่งชุด และเพื่อ ให้คู่ความฝ่ายอื่นมารับไปจากเจ้าพนักงานศาลก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ในกรณีที่ไม่มี การชี้สองสถาน ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารเป็นพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุน ข้ออ้างหรือข้อเถียงของตนตามมาตรา ๔๘ วรรคสองและวรรคสาม ยื่นสำเนาเอกสารนั้นต่อศาลก่อน

วันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน สำหรับศาลหนึ่งชุด และสำหรับคู่ความฝ่ายอื่นอีกฝ่ายละหนึ่งชุดเพื่อให้มารับไปจากเจ้าพนักงานศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าสามวัน

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดยื่นคำร้องขออนุญาตอ้างอิงเอกสารเป็นพยานหลักฐานตามมาตรา ๘๘ วรรคสี่ ให้ยื่นสำเนาเอกสารนั้นพร้อมกับการยื่นคำร้องดังกล่าว เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ยื่นสำเนาเอกสารภายหลังเมื่อมีเหตุอันสมควร

คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงพยานหลักฐานไม่ต้องยื่นสำเนาเอกสารต่อศาลในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารเป็นชุดซึ่งคู่ความฝ่ายอื่นทราบที่อยู่แล้ว หรือสามารถตรวจตราให้ทราบได้โดยง่ายถึงความมีอยู่และความแท้จริงแห่งเอกสารนั้น เช่น จดหมายโต้ตอบระหว่างคู่ความในคดี หรือสมุดบัญชีการค้า และสมุดบัญชีของธนาคารหรือเอกสารในสำนวนคดีเรื่องอื่น

(๒) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่นหรือของบุคคลภายนอก

(๓) ถ้าการคัดสำเนาเอกสารจะทำให้กระบวนการพิจารณาล่าช้าเป็นที่เสื่อมเสียแก่คู่ความซึ่งอ้างอิงเอกสารนั้น หรือมีเหตุผลแสดงว่าไม่อาจคัดสำเนาเอกสารให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่ให้ยื่นสำเนาเอกสารนั้น

กรณีตาม (๑) หรือ (๓) คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารอาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขออนุญาตงดการยื่นสำเนาเอกสารนั้นและขอขึ้นต้นฉบับเอกสารแทนเพื่อให้ศาลหรือคู่ความฝ่ายอื่นตรวจสอบเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๐๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา ๑๐๐ ในกรณีที่ไม่มีกรณีสองสถาน คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งประสงค์จะอ้างอิงข้อเท็จจริงใดและขอให้คู่ความฝ่ายอื่นตอบว่าจะรับรองข้อเท็จจริงนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ อาจส่งคำบอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งรายการข้อเท็จจริงนั้นไปให้คู่ความฝ่ายอื่นก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ถ้าคู่ความฝ่ายอื่นได้รับคำบอกกล่าวโดยชอบแล้ว เมื่อคู่ความฝ่ายที่ส่งคำบอกกล่าวร้องขอต่อศาลในวันสืบพยาน ให้ศาลสอบถามคู่ความฝ่ายอื่นว่าจะยอมรับข้อเท็จจริงตามที่ได้รับคำบอกกล่าวนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ แล้วให้ศาลจดคำตอบไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา ถ้าคู่ความฝ่ายนั้นไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้ง ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่ศาลจะเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงเหตุแห่ง

การปฏิเสธโดยชัดแจ้งในขณะนั้น ศาลจะมีคำสั่งให้คู่ความฝ่ายนั้นทำคำแถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นมายื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่เรื่องเอกสารทั้งหมดหรือฉบับใดฉบับหนึ่งที่คู่ความแสดงความจำนงจะอ้างอิงด้วยโดยอนุโลม แต่ต้องส่งสำเนาเอกสารนั้นไปพร้อมกับคำบอกกล่าวและต้องมีต้นฉบับเอกสารนั้นให้คู่ความฝ่ายอื่นตรวจดูได้เมื่อต้องการ เว้นแต่ต้นฉบับเอกสารนั้นอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่นหรือของบุคคลภายนอก ”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๒๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา ๑๒๒ ในกรณีที่ไม่มี การชี้สองสถาน เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารฉบับใดเป็นพยานหลักฐาน ถ้าต้นฉบับเอกสารอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสาร ให้คู่ความฝ่ายนั้นนำต้นฉบับเอกสารมาแสดงต่อศาลในวันสืบพยาน ”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๒๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา ๑๒๕ ในกรณีที่มีการชี้สองสถาน คู่ความฝ่ายที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันตน อาจคัดค้านการนำเอกสารนั้นมาสืบโดยเหตุที่ว่าไม่มีต้นฉบับหรือต้นฉบับนั้นปลอมทั้งฉบับหรือบางส่วนหรือสำเนานั้นไม่ถูกต้องกับต้นฉบับโดยคัดค้านต่อศาลก่อนการชี้สองสถานได้สิ้นสุดลง

ในกรณีที่ไม่มี การชี้สองสถาน หรือในกรณีตามมาตรา ๑๔๓ ตรี วรรคสอง การคัดค้านตามวรรคหนึ่งให้คัดค้านต่อศาลไม่ช้ากว่าวันสืบพยาน

ในกรณีตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ถ้าคู่ความซึ่งประสงค์จะคัดค้านมีเหตุผลอันสมควรที่ไม่อาจทราบได้ก่อนการชี้สองสถานได้สิ้นสุดลงหรือภายในวันสืบพยาน แล้วแต่กรณี ว่าต้นฉบับเอกสารนั้นไม่มีหรือเอกสารนั้นปลอมหรือสำเนาไม่ถูกต้อง คู่ความนั้นอาจยื่นคำร้องขออนุญาตคัดค้านการอ้างเอกสารมาสืบดังกล่าวข้างต้นต่อศาลไม่ว่าเวลาใดก่อนศาลพิพากษา ถ้าศาลเห็นว่าคู่ความนั้นไม่อาจยกข้อคัดค้านได้ก่อนนั้น และคำขอนั้นมีเหตุผลฟังได้ ก็ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ

ถ้าคู่ความซึ่งประสงค์จะคัดค้านไม่คัดค้านการอ้างเอกสารเสียก่อน การชี้สองสถานได้สิ้นสุดลงหรือภายในวันสืบพยาน แล้วแต่กรณี หรือศาลไม่อนุญาตให้คัดค้านภายหลังวันนั้น ห้ามมิให้คู่ความนั้นคัดค้านการมีอยู่และความแท้จริงของเอกสารนั้น หรือความถูกต้องแห่งสำเนาเอกสารนั้น แต่ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจของศาลในอันที่จะไต่สวนและชี้ขาดในเรื่องการมีอยู่ ความแท้จริง หรือความถูกต้อง

เช่นว่านั้น ในเมื่อศาลเห็นสมควรและไม่ตัดสิทธิของคู่ความนั้นที่จะอ้างว่าสัญญาหรือหนี้ที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด ”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๒๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา ๑๒๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔๓ ถ้าพยานหลักฐานที่ศาลจะทำการตรวชนั้นเป็นบุคคลหรือสังหาริมทรัพย์ซึ่งอาจนำมาศาลได้ ให้คู่ความฝ่ายที่ได้รับอนุญาตให้นำสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้นนำบุคคลหรือทรัพย์สินนั้นมาในวันสืบพยานหรือวันอื่นใดที่ศาลจะได้กำหนดให้นำมา ”

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของ (๒) ของมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ หรือประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เห็นสมควร จะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใดในคดีเรื่องใด โดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้ หรือถ้ามีกฎหมายกำหนดให้วินิจฉัยปัญหาใดหรือคดีเรื่องใด โดยที่ประชุมใหญ่ ก็ให้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ ”

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๗๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา ๑๗๗ เมื่อได้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวัน ”

มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๗๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา ๑๗๘ ถ้าจำเลยฟ้องแย้งรวมมาในคำให้การ ให้โจทก์ทำคำให้การแก้ฟ้องแย้งยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ส่งคำให้การถึงโจทก์ ”

มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๘๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา ๑๘๐ การแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การที่คู่ความเสนอต่อศาลไว้แล้ว ให้ทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่ายี่สิบเอ็ดวัน หรือก่อนวันสืบพยาน แล้วแต่กรณี เว้นแต่มีเหตุอันสมควรที่ไม่อาจยื่นคำร้องได้ก่อนนั้น หรือเป็นการขอแก้ไขในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อย หรือข้อผิดพลาดเล็กน้อย ”

มาตรา ๑๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๘๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และ

ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๒ เมื่อได้ยื่นคำฟ้อง คำให้การ และคำให้การแก้ฟ้องแย้งถ้าหากมี แล้ว ให้ศาลทำการชี้สองสถานโดยแจ้งกำหนดวันชี้สองสถานให้คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) จำเลยทุกคนขาดนัดยื่นคำให้การ
- (๒) คำให้การของจำเลยเป็นการยอมรับโดยชัดแจ้งตามคำฟ้องโจทก์ทั้งสิ้น
- (๓) คำให้การของจำเลยเป็นคำให้การปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้น โดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธ ซึ่งศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการชี้สองสถาน
- (๔) ศาลเห็นสมควรวินิจฉัยชี้ขาดคดีให้เสร็จไปทั้งเรื่องโดยไม่ต้องสืบพยาน
- (๕) คดีมีโน้ตสาเร่ตามมาตรา ๑๔๕ หรือคดีไม่มีข้อยุ่งยากตามมาตรา ๑๔๖
- (๖) คดีที่เห็นได้โดยชัดแจ้งว่ามีประเด็นข้อพิพาทไม่ยุ่งยากและไม่จำเป็นที่ศาลจะต้องสอบถามคู่ความ

ในกรณีที่ไม่ต้องมีการชี้สองสถาน ให้ศาลมีคำสั่งงดการชี้สองสถานและกำหนดวันสืบพยานถ้าหากมี แล้วให้ส่งคำสั่งดังกล่าวให้คู่ความทราบ เว้นแต่คู่ความฝ่ายใดจะได้ทราบหรือถือว่าได้ทราบคำสั่งดังกล่าวแล้ว

ในกรณีที่มีการชี้สองสถาน ถ้ามีการขอแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การหรือยังไม่ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ศาลออกคำสั่งเรียกจากคู่ความฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอกหรือมีเหตุจำเป็นอื่นใด ถ้าศาลเห็นสมควร ก็ให้ศาลเลื่อนวันชี้สองสถานออกไป แต่ถ้าพยานหลักฐานดังกล่าวอยู่ในต่างประเทศหรือศาลเห็นว่าการรอฟยานหลักฐานดังกล่าวอาจทำให้การพิจารณาคดีนั้นล่าช้าเกินสมควร ศาลจะชี้สองสถานไปโดยอนุญาตให้นำพยานหลักฐานเช่นนั้นมาสืบในภายหลังก็ได้ ”

มาตรา ๑๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๔๒ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

“มาตรา ๑๔๒ ทวิ ในกรณีที่มีการชี้สองสถาน ให้คู่ความทุกฝ่ายยื่นต่อศาลก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ซึ่งคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาทพร้อมทั้งสำเนาในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นมารับไปจากเจ้าพนักงานศาลก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และให้คู่ความทุกฝ่ายยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมทั้งสำเนาตามมาตรา ๘๘ และสำเนาพยานเอกสารที่ต้องยื่นตามมาตรา ๘๐ ต่อศาลด้วย ถ้าพยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่นหรือของบุคคลภายนอก ก็ให้คู่ความฝ่ายที่ประสงค์จะอ้างอิงขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานดังกล่าวมาจากผู้ครอบครอง โดย

ยื่นคำขอต่อศาลก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้คู่ความฝ่ายนั้นมีหน้าที่ติดตามเพื่อให้ได้พยานหลักฐานดังกล่าวมาภายในเวลาที่ศาลกำหนด ถ้ามีเหตุขัดข้องก็ให้แถลงให้ศาลทราบก่อนเวลาที่ศาลกำหนดนั้น

คำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาทที่คู่ความยื่นต่อศาลตามวรรคหนึ่ง ไม่ก่อให้เกิดประเด็นข้อพิพาทขึ้นใหม่ นอกเหนือไปจากที่ปรากฏอยู่แล้วในคำคู่ความ

เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้ว คู่ความอาจตกลงกันจะประเด็นข้อพิพาทโดยยื่นคำแถลงร่วมกันต่อศาล ในกรณีเช่นว่านี้ ให้กำหนดประเด็นข้อพิพาทไปตามนั้น แต่ถ้าศาลเห็นว่าคำแถลงนั้นไม่ถูกต้อง ก็ให้ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งยกคำแถลงนั้น แล้วดำเนินการชี้สองสถานไปตามมาตรา ๑๘๓

มาตรา ๑๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๘๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๒๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๘๓ ในวันชี้สองสถาน ให้คู่ความมาศาลและยื่นต่อศาล ซึ่งต้นฉบับพยานเอกสารทั้งหมดที่ได้อ้างอิงและอยู่ในความครอบครองของตน และพยานวัตถุอันเป็นพยานหลักฐานสำคัญในประเด็นข้อพิพาทที่อยู่ในความครอบครองของตน และสามารถนำมาศาลได้ เว้นแต่คู่ความฝ่ายอื่นจะได้ยินยอมให้นำพยานวัตถุมาแสดงต่อศาลในภายหลังศาลจะชี้สองสถานไปโดยอนุญาตให้นำพยานวัตถุนั้นมาสืบในภายหลังก็ได้

ให้ศาลตรวจคำคู่ความและคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาท แล้วนำข้ออ้าง ข้อเถียงที่ปรากฏในคำคู่ความและคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาท เทียบกันดูและสอบถามคู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานที่ยื่นต่อศาล ว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้าง ข้อเถียงนั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอมรับกัน ก็เป็นอันยุติไปตามนั้น ส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความฝ่ายอื่นไม่รับและเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทตามคำคู่ความ ให้ศาลกำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาท และกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานหลักฐานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้

ในการสอบถามคู่ความตามวรรคสอง คู่ความแต่ละฝ่ายต้องตอบคำถามที่ศาลถามเองหรือถามตามคำขอของคู่ความฝ่ายอื่น เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายอื่นยกขึ้นเป็นข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่คู่ความได้เสนอไว้ในบัญชีระบุพยาน ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้ง ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่ศาลจะเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้น ไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงเหตุแห่งการ

ปฏิเสธโดยชัดแจ้งได้ในขณะนั้น และเป็นข้อเท็จจริงที่จำเป็นต่อการกำหนดประเด็นข้อพิพาท ศาลจะมีคำสั่งให้เลื่อนการชี้สองสถานเฉพาะส่วนที่ยังไม่เสร็จสิ้นออกไปและให้คู่ความฝ่ายนั้นทำคำแถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นมายื่นต่อศาลภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

คู่ความมีสิทธิคัดค้านว่าประเด็นข้อพิพาทหรือหน้าที่นำสืบที่ศาลกำหนดไว้นั้นไม่ถูกต้อง โดยแถลงด้วยวาจาต่อศาลในขณะนั้นหรือยื่นคำร้องต่อศาลภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลสั่งกำหนดประเด็น ให้ศาลชี้ขาดคำคัดค้านนั้นก่อนวันสืบพยาน คำชี้ขาดคำคัดค้านดังกล่าวให้อยู่ภายใต้บังคับมาตรา ๒๒๖

ต้นฉบับพยานเอกสารหรือพยานวัตถุอันสำคัญที่คู่ความได้ยื่นต่อศาลตามวรรคหนึ่ง หรือที่บุคคลภายนอกได้ยื่นต่อศาลตามมาตรา ๑๘๒ ทวิ วรรคหนึ่ง ในกรณีที่ผู้ที่ยื่นต้องใช้เป็นประจำหรือตามความจำเป็นหรือมีความสำคัญในการเก็บรักษา ศาลจะอนุญาตให้ผู้ที่ยื่นรับคืนไป โดยให้คู่ความตรวจดูและให้ผู้ที่ยื่นส่งสำเนาหรือภาพถ่ายไว้แทนหรือจะมีคำสั่งอย่างใดตามที่เห็นสมควรก็ได้

กระบวนการพิจารณาตามมาตรานี้ ให้ศาลจดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาแล้วอ่านให้คู่ความฟัง และให้คู่ความลงลายมือชื่อตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ”

มาตรา ๑๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๘๓ ทวิ มาตรา ๑๘๓ ตรี และมาตรา ๑๘๓ จัตวา แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

“ มาตรา ๑๘๓ ทวิ ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดมิได้ยื่นคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาทต่อศาลตามมาตรา ๑๘๒ ทวิ วรรคหนึ่ง คู่ความฝ่ายนั้นไม่มีสิทธิคัดค้านประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบที่ศาลกำหนด เว้นแต่ในกรณีที่ศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทหรือหน้าที่นำสืบโดยชัดต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

ในกรณีที่มีการชี้สองสถาน คู่ความฝ่ายใดมิได้ยื่นบัญชีระบุพยาน หรือยื่นบัญชีระบุพยานไม่ถูกต้องตามมาตรา ๘๘ วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม หรือมิได้ยื่นสำเนาพยานเอกสารต่อศาลตามมาตรา ๘๐ วรรคหนึ่ง หรือมิได้ขอให้ศาลออกคำสั่งเรียกพยานหลักฐานมาจากคู่ความฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอกตามมาตรา ๑๘๒ ทวิ วรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่คู่ความทุกฝ่ายมาศาลในวันชี้สองสถานแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ยื่นพยานหลักฐานต่อศาลตามมาตรา ๑๘๓ วรรคหนึ่ง คู่ความฝ่ายนั้นไม่มีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาสืบในภายหลัง เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาลเมื่อคู่ความฝ่ายนั้นสามารถแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลถึงเหตุที่ไม่สามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งมาตราดังกล่าวได้เพราะเหตุสุดวิสัย หรือเมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดีและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาสืบ

มาตรา ๑๘๓ ตริ ในกรณีที่คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันชี้สองสถาน ให้ศาลทำการชี้สองสถานโดยให้ถือว่าคู่ความที่ไม่มาศาลได้ทราบกระบวนการพิจารณาในวันนั้นแล้ว และคู่ความที่ไม่มาศาลนั้นไม่มีสิทธิคัดค้านประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบที่ศาลกำหนด เว้นแต่ในกรณีที่ศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทหรือหน้าที่นำสืบโดยขัดต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ทั้งไม่มีสิทธิที่จะยื่นคำขอตามมาตรา ๔๐ ขอเลื่อนวันสืบพยานที่ศาลกำหนดไว้ด้วย เว้นแต่คู่ความนั้นยื่นคำร้องต่อศาลก่อนเริ่มต้นสืบพยานแสดงว่าการที่ตนไม่ได้มาศาลในวันชี้สองสถานหรือไม่สามารถมาศาลในวันสืบพยานได้นั้น เป็นเพราะเหตุสุดวิสัยและมีเหตุจำเป็นที่จะต้องขอเลื่อนวันสืบพยาน ศาลจะอนุญาตให้เลื่อนวันสืบพยานออกไปก็ได้ แต่ถ้ายื่นคำร้องเช่นนั้นเป็นเหตุให้ศาลต้องส่งเลื่อนวันสืบพยานออกไป และปรากฏต่อมาว่าคู่ความนั้นไม่สามารถแสดงเหตุสุดวิสัยตามที่กล่าวอ้างได้ไม่ ว่าคู่ความนั้นจะมาศาลในวันสืบพยานที่ศาลส่งเลื่อนไปหรือไม่ก็ตาม ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยคู่ความนั้นไม่มีสิทธิเรียกหรือนำพยานของตนเข้าสืบ แต่อำนาจศาลในการเป็นพยานเองกับถามค้านพยานของคู่ความฝ่ายอื่นได้

ในกรณีที่คู่ความไม่มาศาลในวันชี้สองสถานตามวรรคหนึ่ง ให้เลื่อนการยื่นพยานหลักฐานของคู่ความทุกฝ่ายตามมาตรา ๑๘๓ วรรคหนึ่ง และการสอบถามคู่ความถึงข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานตามมาตรา ๑๘๓ วรรคสองและวรรคสาม ในประเด็นข้อพิพาทที่ศาลกำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งไปดำเนินการในวันสืบพยานแทน ถ้าคู่ความทุกฝ่ายหรือแต่ละฝ่ายเพียงบางคนมาศาลในวันสืบพยาน หากศาลทำการสอบถามคู่ความตามที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว เห็นว่าประเด็นข้อพิพาทหรือหน้าที่นำสืบที่กำหนดไว้เดิมควรจะต้องเปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทหรือหน้าที่นำสืบเสียใหม่ และถ้าศาลเห็นสมควร จะมีคำสั่งให้เลื่อนการสืบพยานออกไปก็ได้ แต่ให้ถือว่าวันสืบพยานที่ศาลกำหนดไว้เดิมตามวรรคนี้ยังคงเป็นวันสืบพยานตามความหมายแห่งมาตรา ๑ (๑๐)

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยื่นพยานหลักฐานตามมาตรา ๑๘๓ วรรคหนึ่งให้นำมาตรา ๑๘๓ ทวิ วรรคสอง มาใช้บังคับแก่คู่ความฝ่ายนั้นโดยอนุโลม ถ้าคู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาล ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปตามบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาโดยขาดนัด

มาตรา ๑๘๓ จัตวา ในกรณีที่คู่ความจะคัดค้านว่าศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทหรือหน้าที่นำสืบโดยขัดต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘๓ ทวิ วรรคหนึ่งหรือมาตรา ๑๘๓ ตริ วรรคหนึ่งให้นำมาตรา ๑๘๓ วรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ”

มาตรา ๑๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๘๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๘๔ ในกรณีที่มีการซื้อสองสถาน ให้ศาลกำหนดวันสืบพยานซึ่งมีระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบวันนับแต่วันซื้อสองสถาน

ในกรณีที่ไม่มี การซื้อสองสถาน ให้ศาลออกหมายกำหนดวันสืบพยานส่งให้แก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบวัน”

มาตรา ๑๘ พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่บรรดาคดีที่ได้ยื่นฟ้องไว้แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้ใช้กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่ยื่นฟ้องนั้นบังคับแก่คดีดังกล่าวจนกว่าคดีจะถึงที่สุด เว้นแต่มาตรา ๕ ให้ใช้บังคับแก่บรรดาคดีที่ได้ยื่นฟ้องไว้แล้ว ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย

มาตรา ๑๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อานันท์ ปันยารชุน

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันได้กำหนดให้มีกระบวนการพิจารณาชั้นชี้สองสถานเพื่อประโยชน์ในการทำให้การพิจารณาคดีสะดวกและรวดเร็วขึ้น แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่สามารถปฏิบัติให้สมประโยชน์ได้เพราะกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะทำการชี้สองสถานหรือไม่ก็ได้ และไม่มีสภาพบังคับให้คู่ความต้องมาศาลในวันชี้สองสถาน หากไม่มา คู่ความก็ไม่เสียสิทธิในการดำเนินกระบวนการพิจารณาแต่อย่างใด นอกจากนี้ บทบัญญัติเกี่ยวกับการอ้างพยานหลักฐานและการส่งพยานหลักฐานไม่รัดกุมและเอื้ออำนวยแก่การชี้สองสถาน กล่าวคือ เปิดโอกาสให้มีการอ้างพยานหลักฐานกันอย่างฟุ่มเฟือย หรืออ้างพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก หรือระบุอ้างพยานที่จะต้องส่งประเด็นไปสืบยังศาลอื่นไว้มากเกินความจำเป็น หรือระบุอ้างในลักษณะเป็นการประวิงคดี ทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า และไม่ให้อีกฝ่ายหนึ่งได้ทราบถึงพยานหลักฐานของคู่ความก่อนวันชี้สองสถาน เพื่อให้ศาลสามารถสอบถามให้คู่ความรับกันได้ในบางประเด็นหรือทุกประเด็น อันจะทำให้สามารถตัดประเด็นที่ไม่จำเป็นออกและกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ทำให้คดีเสร็จไปโดยรวดเร็ว อีกทั้งบทบัญญัติว่าด้วยการประชุมใหญ่ของศาลฎีกายังไม่คลุมถึงกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้มีการวินิจฉัยปัญหาโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา สมควรกำหนดให้ศาลทำการชี้สองสถานทุกคดี เว้นแต่คดีที่ไม่มีความจำเป็น และกำหนดให้คู่ความทุกฝ่ายยื่นคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาท ยื่นบัญชีระบุพยาน และส่งสำเนาพยานเอกสารที่ได้อ้างอิงไว้ต่อศาลก่อนวันชี้สองสถาน เพื่อให้ศาลทราบถึงพยานหลักฐานของคู่ความและสามารถกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบได้อย่างถูกต้องครบถ้วน รวมทั้งกำหนดให้มีการยื่นต้นฉบับพยานเอกสารและพยานวัตถุที่สำคัญต่อศาลในวันชี้สองสถาน เพื่อให้คู่ความสามารถแสดงพยานหลักฐานหักล้างกันในเรื่องข้อพิพาท สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการประชุมใหญ่ของศาลฎีกาให้คลุมถึงกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้มีการวินิจฉัยปัญหาโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและสมควรแก้ไขบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกันด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้